

Nr 63

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkten 32, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Ut-rustning av nya sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1959/60 beräkna ett reservationsanslag av 3 120 000 kronor.

I samma proposition har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond (bilaga 32, punkten 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 39 000 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 87, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 mars 1959, föreslagit riksdagen att

dels besluta

a) att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade förslag må dels utföras de nya arbeten, som framgår av en till statsrådsprotokollet fogad sammanställning, dels ock beräknas medel för nämnda arbeten ävensom för övriga i sammanställningen angivna ändamål med de belopp, som framgår av densamma;

b) att vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra må i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag och med ändring därutinnan av 1958 års riksdags beslut verkställas de ombyggnadsarbeten, som erfordras för dess användning för vård av vissa psykiskt efterblivna, tillika högggradigt vanföra, för en beräknad kostnad av högst 1 500 000 kronor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med

a) Katrineholms stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för ett nytt psykopatsjukhus m. m., varvid tillträdet må äga rum den 1 juli 1959 och köpeskillingen enligt redovisade grunder må bestämmas till högst 374 000 kronor;

b) Vadstena stad angående bidrag till kostnaderna för anläggande och drift av reningsverk m. m.;

c) Örebro stad angående leverans av värme till Mellringe sjukhus;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att intill ett belopp av omkring 600 000 kronor medgiva utläggande av beställningar å *dels* utrustning till Falbygdens sjukhus, *dels* ock telefonväxlar till Falbygdens och Mellringe sjukhus;

dels till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 51 090 000 kronor;

dels ock till Utrustning av nya sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 990 000 kronor.

Propositionen

I propositionen redovisas *dels* av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande framlagt förslag till uppförande av ett sjukhus för vård av s. k. psykopater, *dels* av samma kommitté framlagda förslag till byggnadsarbeten vid sinnessjukhusen, *dels* ock förslag av medicinalstyrelsen och utrustningskommittén för statens sinnessjukhus beträffande utrustning av nya sinnessjukhus m. m.

Beträffande det närmare innehållet i dessa förslag samt däröver avgivna yttranden hänvisas till propositionen s. 3—36, 44—98 samt 106—114.

I det följande lämnas en redogörelse för vad departementschefen anfört i anledning av föreliggande förslag.

Uppförande av ett nytt sjukhus för vård av s. k. psykopater

För omhändertagande och vård av s. k. psykopater finns f. n. inom sinnessjukvården en särskild specialpaviljong om cirka 100 platser vid vartdera av S:t Sigfrids och Sidsjöns sjukhus. Dessa sammanlagt omkring 200 platser är närmast avsedda för svårskötta manliga patienter, i första hand kriminella psykopater. Härutöver finns för de farligaste psykopaterna sammanlagt omkring 70 platser, fördelade på en s. k. fast paviljong vid vartdera av S:ta Gertruds och Sätters sjukhus. Det övervägande antalet psykopater vårdas emellertid på samma avdelningar som sinnessjukhusens övriga patienter.

Det torde råda allmän enighet om att sistnämnda förhållanden inte är tillfredsställande vare sig för psykopatvården eller för sinnessjukvården. Spörsmålet om det lämpligaste sättet för omhändertagande och vård av psykopaterna vid sinnessjukhusen har också sedan många år tillbaka varit föremål för utredning och diskussion. Vissa åtgärder från statsmakternas sida har också vidtagits. Sålunda fattades redan vid 1947 års riksdag (prop. 244; rskr. 352) på grundval av ett av medicinalstyrelsen år 1946 framlagt

förslag principbeslut beträffande vissa riktlinjer för omhändertagandet av psykopater inom sinnessjukvårdens ram. Enligt dessa riktlinjer skulle för ändamålet inrättas en särskild sjukhusorganisation. Till de nya psykopatsjukhusen skulle i första hand överföras sinnessjukhusens svårskötta psykopatklientel. Den nya vårdorganisationen skulle vidare tillgodose också nykterhetsvårdens behov av särskilt omhändertagande av dess svårskötta psykopatklientel. Härutöver skulle den nya organisationen stå öppen för psykopatklientelet också från andra områden inom socialvården. Med prövning av frågan om ett eventuellt omhändertagande på dessa anstalter jämväl av psykopater, som undergår frihetsstraff eller eljest är intagna på fångvårdens anstalter, ansågs emellertid böra anstå, till dess erfarenheter vunnits av den nya organisationen. Däremot skulle till den föreslagna organisationen överföras sådana straffriförklarade psykopater, som på fångvårdens anstalter nu måste avvakta plats vid sinnessjukhusen.

1947 års riksdagsbeslut var emellertid, som förut nämnts, endast ett principbeslut. Frågan om den nya organisationens närmare utformning ansågs fordra ytterligare utredning. I enlighet härmed uppdrogs den fortsatta utredningen av psykopatvårdens organisation åt en särskild kommitté, 1947 års psykopatvårdsutredning, vilken i december 1952 avlämnade betänkande i ämnet (SOU 1952: 46). Enligt utredningens förslag skulle till en början inrättas fem särskilda psykopatsjukhus om vardera 125 vårdplatser för män. Vidare skulle omkring 100 vårdplatser för kvinnor inrättas vid specialavdelningar, lokalt anslutna till sinnessjukhusen. Psykopatsjukhusen skulle därvid utgöra specialsjukhus inom den statliga sinnessjukvårdens ram. De nuvarande specialpaviljongerna vid S:t Sigfrids och Sidsjöns sjukhus skulle framdeles icke utnyttjas för vård av psykopater. Däremot skulle på de fasta paviljongerna vid S:ta Gertruds och Sätters sjukhus även i fortsättningen omhändertas de farligaste psykopaterna.

I remissyttrandena över betänkandet kritiserades utredningens förslag på flera punkter. Bl. a. ifrågasattes lämpligheten av att nu inrätta mer än ett av de föreslagna psykopatsjukhusen, vilket då skulle få karaktären av försökssjukhus. Beträffande utformningen av sjukhusen framhölls särskilt angelägenheten av en förenkling i olika hänseenden för att nedbringa de höga anläggningskostnaderna.

Kungl. Maj:t fann vid sin prövning av psykopatvårdsutredningens förslag, att den nya anstaltsorganisationen — såsom utredningen föreslagit — borde anordnas inom den statliga sinnessjukvårdens ram. Under sådana förhållanden syntes frågan om uppförande av psykopatsjukhus naturligt nog böra bedömas i samband med den då redan pågående och planerade uppbyggnaden av sinnessjukvården i dess helhet. I december 1953 beslöt därför Kungl. Maj:t att överlämna psykopatvårdsutredningens betänkande till statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande, vilken kommitté i enlighet med beslut av 1950 års riksdag tillkallats just för att biträda med den

fortsatta handläggningen av frågorna om modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen. Kommittén fick i uppdrag att pröva frågan hur och i vilken ordning den nya anstaltsorganisationen borde uppbyggas samt att samordna planerna för denna anstaltsorganisation med de förslag beträffande modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen, som kommittén hade att avgiva. Kommittén fick även i uppdrag att undersöka möjligheterna att anordna en enklare och mindre kostnadskrävande organisation än den av psykopatvårdsutredningen föreslagna.

Kommitténs nu framlagda förslag innebär, att ett specialsjukhus för omhändertagande och vård av psykopater skall inrättas såsom en första etapp i utbyggnaden av den nya anstaltsorganisationen. Sjukhuset skall enligt förslaget omfatta omkring 250 vårdplatser och förläggas till Katrineholms stad.

För egen del erinrar departementschefen till en början om att betydande svårigheter föreligger då det gäller att medicinskt avgränsa psykopati begreppet. Någon ur medicinsk synpunkt tillfredsställande definition av begreppet psykopati, som dessutom kunnat allmänt accepteras, torde sålunda hittills icke ha presterats. I allmänhet torde man dock med psykopati avse svårare utvecklingsrubbningsr på känslö- och viljelivets område, vilka som regel kan påvisas redan i barndomen. Vissa svårigheter kan därför tänkas uppstå beträffande avgränsningen av psykopatkiientelet inom den nya anstaltsorganisationen.

Det anses dock böra understrykas, att det först är i sådana fall, där psykopatin leder till kriminalitet, till alkoholism eller till andra mera avsevärda komplikationer i socialt hänseende som ett behov av omhändertagande eller sjukhusvård blir aktuellt. I vissa fall föreligger ett klart medicinskt vårdbehov men i regel torde sociala eller samhällspreventiva synpunkter komma att få tillerkännas dominerande betydelse vid ett omhändertagande. Härav följer att ett delvis likartat klientel kommer att finnas både inom sinnessjukvården och inom andra vårdgrenar, främst fångvården. Det kan, såsom kommittén framhållit, ifrågasättas, om detta ur vårdsynpunkt är den mest rationella ordningen.

Emellertid anses tillräckliga skäl icke nu föreligga att till omprövning upptaga frågan om avgränsningen av den nya vårdorganisationens klientel i förhållande till psykopatkiientelet inom andra vårdområden. Det av 1947 års riksdag fattade principbeslutet, enligt vilket till psykopatsjukhusen skulle kunna överföras såväl sinnessjukhusens och nykterhetsvårdens svårskötta psykopatkiientelet som psykopatkiientelet från andra områden inom socialvården, torde sålunda åtminstone tills vidare böra tjäna som utgångspunkt för den nya sjukhusorganisationen. Det yngsta psykopatkiientelet bör i princip icke omhändertagas inom denna organisation. Vårdresurserna för detta klientel är visserligen som framhållits i ett par remissyttranden f. n. otillräckliga. Hithörande frågor upptages emellertid till närmare behandling dels i en av chefen för socialdeparte-

mentet anmäld proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m., dels ock i anslutning till mentalsjukvårdsdelegationens båda första betänkanden.

I detta sammanhang erinras om att för intagning på sinnessjukhus erfordras att vederbörande är sinnessjuk och i behov av vård på sinnessjukhus. Begreppet sinnessjuk har alltså bl. a. när det gäller psykopater fått en ganska vidsträckt tillämpning. Frågan om vilka bestämmelser som bör gälla för intagning och kvarhållande på de särskilda psykopatsjukhusen prövas f. n. av sinnessjuklagstiftningskommittén, vilken har att verkställa en fullständig översyn av sinnessjuklagstiftningen och i anslutning därtill utfärdade föreskrifter. Då psykopatsjukhusen åtminstone tills vidare är avsedda att utgöra specialsjukhus inom sinnessjukvårdens ram, skall utredningens förslag till lagstiftning enligt meddelade direktiv omfatta samtliga de lagbestämmelser, som befinnes erforderliga för att ligga till grund för omhändertagande och vård av psykopater å såväl sinnessjukhus som psykopatsjukhus. Utredningens förslag kan beräknas föreligga inom sådan tid att proposition i ämnet bör kunna föreläggas riksdagen innan den nya psykopatvårdsorganisationen står färdig.

Det psykopatklientel, som redan nu vårdas inom sinnessjukvården, består till stor del av vissa kategorier straffriförklarade, av vissa svårskötta alkoholister och av andra patienter med relativt uttalad farlighet. Enighet torde råda därom att psykopater i allmänhet icke bör vårdas på samma avdelningar som egentligt sinnessjuka. Psykopaterna verkar i hög grad störande på dessa patienter och kan heller icke där erhålla en för dem speciellt avpassad vård. I psykopatvård bör bl. a. ingå såväl arbetsterapi av annan omfattning och karaktär än på vanliga sinnessjukhus som speciell yrkesutbildning. Starkt behov föreligger därför att skapa särskilda vårdmöjligheter för psykopatklientelet inom sinnessjukvården. Med hänsyn härtill och för att underlätta strävandena inom sinnessjukvården mot friare vårdformer är det synnerligen angeläget, att det av kommittén såsom en första etapp föreslagna nya psykopatsjukhuset snarast möjligt kommer till stånd. Ett ytterligare skäl att snarast tillgodose nämnda vårdbehov är betydelsen av ökade möjligheter till vetenskaplig forskning på området. I anslutning till ett nytt psykopatsjukhus skulle sannolikt behovet av sådan forskning kunna i viss utsträckning tillgodoses. De resultat som därvid uppnås och de erfarenheter, som vinnes av ett sådant specialsjukhus, skulle sedan kunna ge vägledning för den fortsatta utbyggnaden av vårdmöjligheterna på detta område.

Det nya sjukhuset skall som nämnts anordnas inom sinnessjukvårdens ram och bör därför åtminstone tills vidare drivas med staten som huvudman. Departementschefen har emellertid därmed icke tagit ställning till frågan om huvudmannaskapet på längre sikt för denna gren av mentalsjukvården. Likheter i klienteletets art kan anses tala för att såväl sinnessjukvård

som psykopatvård också i fortsättningen handhas av samma huvudman medan å andra sidan vissa organisatoriska skäl möjligen kan motivera ett fortsatt statligt huvudmannaskap, även om sinnessjukvården i övrigt överföres till landstingen. Frågan om vilka grenar av mentalsjukvården, som staten bör svara för, har nyligen utretts av mentalsjukvårdsdelegationen och den nu aktuella frågan bör prövas först i sammanhang med övriga spörsmål på detta område.

Med den avgränsning av psykopatklientelet som förut angivits har kommittén beräknat vårdplatsbehovet till sammanlagt 580 för män och 100 för kvinnor. Då emellertid städerna Stockholm, Göteborg och Malmö avtalsenligt är skyldiga att svara för vården av andra psykopater än strafffriförklarade, har därvid vårdplatsbehovet ansetts kunna minskas med 150. Enbart på de statliga sinnessjukhusen vårdas närmare (400 män + 85 kvinnor) 500 psykopater, lämpade för vård på särskilt psykopatsjukhus, vartill kommer omkring (38 + 16) 50 exspektanter. För nykterhetsvårdens del beräknas vårdplatsbehovet till (150 + 5) 155 och för övrig socialvård till (30 + 10) 40.

Kommitténs beräkningar, som i huvudsak överensstämmer med psykopatvårdsutredningens siffror och som med vissa erinringar i stort sett accepterats av remissmyndigheterna, anses kunna godtagas i varje fall som utgångspunkt för en bedömning av det nu aktuella vårdplatsbehovet. Enbart antalet på statens sinnessjukhus vårdade psykopater motiverar jämte antalet exspektanter inrättandet av det nu föreslagna sjukhuset.

Enligt kommitténs förslag skall föreliggande vårdplatsbehov tillgodoseas dels genom inrättande av förenämnda särskilda psykopatsjukhus, dels genom bibehållande av de båda nuvarande specialavdelningarna om sammanlagt cirka 200 vårdplatser vid S:t Sigfrids och Sidsjöns sjukhus. Det nya sjukhusets vårdplatsantal skulle bestämmas till omkring 245, fördelade på två särskilda överläkaravdelningar om 105 resp. 140 vårdplatser.

Såsom medicinalstyrelsen framhållit talar visserligen såväl psykologiska och medicinska som disciplinära synpunkter för relativt små sjukhusenheter för vård av psykopater. Kommittén — som haft att utarbeta ett mindre kostnadskrävande förslag än psykopatvårdsutredningens — har å andra sidan ansett olägenheterna ur vårdsynpunkt av att sammanföra åtminstone två överläkaravdelningar icke kunna med säkerhet bedömas vara så påtagliga, att de överväger de fördelar ur anläggnings- och drifts-ekonomiska synpunkter, som därigenom kan uppnås. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av att snarast möjligt kunna tillgodose föreliggande vårdbehov anser sig departementschefen böra förordas, att sjukhuset får en storlek av omkring 250 vårdplatser. Vidare förordas, att de båda specialavdelningarna vid S:t Sigfrids och Sidsjöns sjukhus om sammanlagt 202 vårdplatser tills vidare helt tages i anspråk för vård av sådana manliga

psykopater, vilka icke lämpligen bör omhändertas på det nya sjukhuset. För vården av de farligaste psykopaterna, vilka icke heller ansetts lämpade för vård på psykopatsjukhuset och vilka icke medräknats vid redovisningen av vårdplatsbehovet, bör de fasta paviljongerna vid S:ta Gertruds och Sätters sjukhus alljämt tagas i anspråk. I anslutning till vad socialstyrelsen anfört beträffande vårdavdelningen för alkoholmissbrukare vid Salberga sjukhus, framhålles vidare, att denna i varje fall tills vidare bör bibehållas för nuvarande klientel.

Kommittén har icke ansett erforderligt, att denna första utbyggnadsetapp jämväl innefattar en vårdenhet för kvinnliga psykopater. Departementschefen framhåller emellertid, att även dessa patienter synes vålla sådana vårdsvårigheter på sinnessjukhusen att frågan om inrättande av särskilda vårdplatser också för deras del bör närmare övervägas av kommittén.

Förut har nämnts, att kommittén beträffande sjukhusets allmänna organisation och planläggning föreslagit, att sjukhuset uppdelas på två överläkaravdelningar. Såsom medicinalstyrelsen framhållit torde det emellertid med hänsyn till en effektiv vård av det speciella klientel, som skall vårdas på sjukhuset, vara nära nog nödvändigt, att det samma präglas av en enhetlig medicinsk ledning. Med hänsyn härtill och då därigenom också en viss personalbesparing torde bli möjlig, anser sig departementschefen böra förorda, att sjukhuset åtminstone tills vidare i avbidan på erfarenheter av verksamheten ställes under ledning av en överläkare och sjukhuschef. Sjukhuset bör dock kunna organiseras på två avdelningar, den ena under direkt ledning av överläkaren och den andra under en biträdande överläkare. Mot kommitténs förslag i övrigt i dessa hänseenden har departementschefen i huvudsak intet annat att erinra än att möjligheterna att minska antalet enkelrum — som enligt psykopatvårdsutredningens förslag utgjorde cirka 66 procent och enligt kommitténs förslag cirka 70 procent av totalantalet rum — bör beaktas vid det fortsatta planeringsarbetet.

Kommitténs förslag innebär att betydande lokalutrymmen kan disponeras för såväl vanlig arbets- och sysselsättningsterapi som för mera yrkesbetonat arbete av industrikaraktär och för regelrätt yrkesutbildning. Då psykopatklientelet i alldeles särskilt hög grad är i behov av möjligheter till arbete och yrkesutbildning och därmed återanpassning till samhällslivet har departementschefen i och för sig intet att erinra mot dessa förslag. Det bör emellertid undersökas om ej dessa syften kan tillgodoses inom ramen för en mera begränsad utbyggnad. Det anses icke heller vara lämpligt att redan nu binda sig för de verksamhetsgrenar eller de utbildningslinjer, som i framtiden skall finnas vid sjukhuset. Det förutsättes därför, att vid den fortsatta planeringen beaktas att dessa lokaler göres så allsidigt användbara som möjligt.

Beträffande sjukhusets förläggning har kommittén som

nämnts stannat för att förorda Katrineholms stad. Kommittén har också med staden träffat preliminärt avtal om överlåtelse fr. o. m. den 1 juli 1958 av ett område om 376 000 m² för ändamålet. Den avtalade köpeskillingen utgör 370 000 kronor.

Det i staden befintliga lasarettet, Kullbergska sjukhuset, är f. n. ett odelat lasarett men skall enligt godkända planer utökas till ett s. k. treläkarlasarett med cirka 170 platser. Då psykopatsjukhusets somatiska undersöknings- och vårdbehov främst torde komma att avse kirurgi och röntgen torde en sådan utbyggnad i och för sig vara tillräcklig. Från vederbörande landsting har emellertid framhållits bl. a. att utformningen av lasarettets vårdavdelningar kommer att medföra svårigheter att bereda erforderlig vård åt patienter från psykopatsjukhuset. Det har vidare framhållits, att det torde komma att erbjuda svårigheter att erhålla önskvärda specialister för uppdrag som intern-medicinsk konsult och röntgenkonsult. För egen del framhåller departementschefen, att det givetvis varit önskvärt att dessa frågor kunnat lösas redan under ärendets förberedande handläggning. Det erinras emellertid om att erfarenheterna från såväl S:t Sigfrids som Sid-sjöns sjukhus tyder på en ringa besöksfrekvens vid lasarettens och att antalet intagningar för operation o. dyl. endast utgör ett fåtal per år. Vid eventuell intagning kan vårdtiderna med hänsyn till psykopatsjukhusets sjukvårdsresurser beräknas bli relativt korta. Då vidare om så erfordras särskild vårdpersonal bör kunna avdelas från psykopatsjukhuset, är det departementschefens förhoppning, att dessa spörsmål skall kunna erhålla en för alla berörda parter godtagbar lösning.

Då staden ur övriga synpunkter får anses väl fylla de krav, som bör uppställas på förläggningsort för ett blivande psykopatsjukhus, anser sig departementschefen böra förorda, att Kungl. Maj:t bemyndigas godkänna förenämnda med staden preliminärt upprättade avtal om förvärv av markområde m. m. för sjukhuset. Stadsfullmäktige i staden har för sin del godkänt avtalet. Enär den fortsatta närmare planeringen och utformningen av sjukhuset kan beräknas pågå fram till sommaren 1959, behöver området icke tillträdas förrän den 1 juli samma år. Enligt vad departementschefen inhämtat har staden intet att invända häremot, dock under villkor att köpeskillingen ökas med 5 procent per år efter den 1 juli 1958 av värdet av den skog, som befinner sig på det försålda området. Kostnadsökningen i anledning härav kan uppskattas till högst 3 000 à 4 000 kronor och anses böra godtagas.

Avtalet innebär bl. a. att staden förbundit sig att uppföra vissa bostäder också för det begränsade antal befattningshavare, som måste bo i omedelbar anslutning till sjukhuset. Kronan skulle svara för hyran av dessa bostäder. Motsvarande förfaringssätt har tillämpats beträffande Örebro sjukhuset. Med hänsyn härtill och då anordningen torde vara till fördel för statsverket har departementschefen intet att erinra häremot.

Kostnaderna för uppförande av det nya psykopatsjukhuset har beräknats till 14 400 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1956, vilket fördelat på 245 vårdplatser motsvarar en byggnadskostnad per plats om 58 775 kronor. Då motsvarande platskostnad för ett av psykopatvårdsutredningen föreslaget sjukhus beräknats till 53 625 kronor, innebär alltså kommitténs förslag en merkostnad med (58 775—53 625) 5 150 kronor. Kommitténs förslag har emellertid i väsentligt högre grad än utredningens tagit sikte på behovet av att genom psykoterapi, arbetsträning och yrkesutbildning söka återanpassa psykopaterna till ett normalt samhällsliv. Detta har givetvis ställt ökade krav på lokalutrymmen av olika slag. Medan sysselsättningslokalerna enligt psykopatvårdsutredningens förslag uppgick till omkring 4,5 m² per patient, motsvarar kommitténs förslag icke mindre än 11 m² per patient. Ökningen, 6,5 m² per patient, motsvarar en ökning av byggnadskostnaderna med omkring 1 188 000 kronor eller cirka 4 850 kronor per vårdplats. För att bereda utrymme för nya behandlingsmetoder m. m. har vidare sjukhusets medicinska centrum måst utökas med omkring 600 m², vilket motsvarar en ökad byggnadskostnad med omkring 524 000 kronor eller cirka 2 140 kronor per vårdplats. Redan dessa av vårdhänsyn motiverade kostnadsökningar uppgår sålunda till omkring 7 000 kronor per vårdplats, d. v. s. betydligt mer än förenämnda kostnadsskillnad. Enligt kommitténs i det följande redovisade anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 har emellertid byggnadskostnaderna bl. a. på grund av de svårartade markförhållandena numera ansetts böra uppräknas med 500 000 kronor eller med cirka 2 000 kronor per vårdplats. Departementschefen förutsätter, att kommittén vid den fortsatta detaljbearbetningen söker i möjligaste mån göra de inskränkningar i programmet och i övrigt iakttaga de besparingsmöjligheter, som utan att eftersätta rimliga krav på en tillfredsställande vårdstandard, kan finnas genomförbara. Vissa möjligheter i detta hänseende har antytts i det föregående. Med dessa utgångspunkter har departementschefen ansett sig kunna i huvudsak godtaga kommitténs förslag. Vidtagna besparingsåtgärder anses böra redovisas för Kungl. Maj:t.

För utarbetande av förslag till sjukhusets närmare planläggning och utformning har redan av 1957 års riksdag anvisats ett belopp av 200 000 kronor. För det fortsatta planeringsarbetet och för ersättning till Katrineholms stad i samband med tillträdet av markområdet m. m. erfordras härutöver för nästa budgetår en medelsanvisning om 600 000 kronor. Den egentliga byggnadstiden för sjukhuset kan beräknas till högst fyra år. Det förutsattes, att tidpunkten för bostädernas färdigställande anpassas efter den takt, i vilken sjukhuset uppföres.

Vad slutligen angår personalbehovet för det nya sjukhuset har frågan härom något berörts i det föregående såvitt angår sjukhusets organisation i stora drag. Något ställningstagande till denna fråga i övrigt torde icke f. n. vara påkallat. Det bör ankomma på medicinalstyrelsen att — givet-

vis med utnyttjande av den kartläggning av personalbehovet som framkommit i kommitténs förslag och däröver avgivna yttranden — i god tid före sjukhusets färdigställande inkomma med vederbörliga förslag och äskanden i detta hänseende. Också frågan om eftervården bör därvid uppmärksammas av styrelsen.

Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

I samband med behandlingen i årets statsverksproposition av anslaget till statens sinnessjukhus: avlöningar lämnade departementschefen en närmare redogörelse för det nuvarande läget inom mentalsjukvården. Därvid framhölls bl. a., att det i flera avseenden alltjämt råder otillfredsställande vårdförhållanden på detta område. Under de allra senaste åren har emellertid framstegen inom den psykiatriska vetenskapen och de moderna behandlingsmetoderna ställt mentalsjukvården i en ny dager och skapat förhoppningar om att i betydligt större utsträckning än tidigare kunna varaktigt bota många av de människor, som drabbas av psykisk sjukdom. Denna utveckling har redan ställt och kommer uppenbarligen även i fortsättningen att ställa betydande anspråk på sinnessjukhusens resurser av alla slag. Även om — såsom närmare framgår av redogörelsen i nämnda proposition — sedan flera år tillbaka en omfattande upprustning i såväl personellt som materiellt hänseende pågått, erfordras därför alltjämt betydande insatser innan en godtagbar standard på detta område uppnåtts.

En väsentlig förutsättning för att nå det uppställda målet att utjämna skillnaden mellan kroppssjukvård och mentalsjukvård är att byggnadsbeståndet vid sinnessjukhusen blir föremål för en kraftig upprustning. Vid flera av de äldre sinnessjukhusen är byggnader och inredning alltjämt föråldrade och ofta i starkt nedslitet skick. Också platstillgången vid sjukhusen är alltjämt otillräcklig även om antalet exspektanter (sjukhusen för psykiskt efterblivna ej medräknade) minskat från omkring 1 470 år 1956 till cirka 1 350 år 1957. Överbeläggningen vid de egentliga sinnessjukhusen, som under åren 1954—1956 uppgick till resp. 17, 15 och 14 procent, visade år 1957 en ytterligare minskning till omkring 9,4 procent. Överbeläggningen varierade emellertid starkt de olika sjukhusen emellan och uppgick vid något sjukhus till icke mindre än cirka 39 procent.

Samtidigt med nyssnämnda minskning av antalet exspektanter och av överbeläggningen har en kraftig stegring av patientomsättningen ägt rum, bl. a. genom den förbättrade medikamentösa terapin. Omsättningen, d. v. s. antalet intagningar i procent av medelbeläggningen, uppgick sålunda åren 1953, 1956 och 1957 vid primärsjukhusen till resp. 52, 62 och 67 procent.

När man diskuterar platstillgång, beläggningsförhållanden och antalet exspektanter m. m. måste man emellertid även beakta, att det finns ett stort antal människor, som i och för sig torde vara i behov av vård å mentalsjukhus men som av olika skäl icke är upptagna å exspektantlista. En-

ligt mentalsjukvårdsdelegationen torde antalet vårdbehövande människor sålunda uppgå till omkring 4 promille av befolkningen. Först genom att mentalsjukvården verkligen utbyggs och upprustas på ett tillfredsställande sätt skapas möjligheter att bereda dessa människor den hjälp och vård som de är i behov av.

Jämsides med den såväl kvantitativa som kvalitativa upprustning som ägt rum på personalsidan har också i fråga om byggnadsbeståndet betydande insatser gjorts under senare år. Sålunda erinras om att enligt den vid 1950 års riksdag antagna och av 1956 års riksdag reviderade generalplanen byggnadsarbeten — innefattande såväl nya sinnessjukhus som upprustning av befintliga sjukhus — skall utföras för en sammanlagd kostnad (i 1954 års prisläge) av omkring 500 miljoner kronor för de egentliga sinnessjukhusen. Härtill kommer de till omkring 85 miljoner kronor beräknade kostnaderna (i 1954 års prisläge) för planerade ny- och ombyggnader av sjukhus för vård av psykiskt efterblivna. De totala investeringsanslagen för dessa ändamål har under budgetåren 1950/51—1958/59 uppgått till omkring 234 miljoner kronor, varav omkring 180 miljoner kronor för en upprustning av de befintliga sjukhusen. Medel har emellertid därvid i vissa fall anvisats för arbeten, som icke förutsatts i generalplanen, samtidigt som denna enligt beslut vid 1957 års riksdag kompletterats med ett sinnessjukhus i Västmanlands län. Statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggnad hade i det år 1954 avgivna betänkande, som låg till grund för 1956 års reviderade generalplan, räknat med att upprustningen skulle vara slutförd år 1967. Detta skulle med ett fr. o. m. budgetåret 1955/56 återstående medelsbehov av 490 miljoner kronor — bortsett från beslutade ändringar i och tillägg till generalplanen samt uppkomna byggnadskostnadsstegringar — ha inneburit en medelsanvisning av i genomsnitt 41 miljoner kronor per år. Då medelsanvisningen under budgetåren 1955/56—1958/59 uppgått till i genomsnitt 32,5 miljoner kronor per år har sålunda, även bortsett från nyss nämnda faktorer, redan uppkommit en betydande eftersläpning i planens genomförande.

Kommitténs förslag till byggnadsarbeten för nästa budgetår förutsätter en medelsanvisning av i runt tal 48 500 000 kronor mot för innevarande budgetår anvisade 35 850 000 kronor. Av förstnämnda belopp avser omkring 26 milj. kronor nya sinnessjukhus. Därmed avses dels ett fullföljande av de tre sjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs, dels påbörjande av de beslutade sjukhusen i Upplands Väsby och Sala med 627 resp. 540 platser, dels ock uppförande av ett sjukhus om cirka 250 platser i Katrineholm för vård av s. k. psykopater. Återstående del av det äskade beloppet hänför sig till upprustningsarbeten, inkl. vissa elektriska arbeten, vid befintliga sjukhus samt utredningsmedel. I fråga om de befintliga sjukhusen innebär kommitténs förslag, såvitt avser arbeten som tidigare ej redovisats för riksdagen, ett tillskott med sammanlagt 480 nya platser, fördelade på S:ta Gertruds, S:t

Jörgens och Sätters sjukhus, samt renovering av ytterligare omkring 300 platser vid Ryhovs och Sätters sjukhus.

Vad först angår de nya sinnessjukhusen har kommittén beträffande *de tre redan påbörjade sjukhusen i Falköping (Falbygdens sjukhus), Örebro (Mellringe sjukhus) och Bollnäs* äskat resp. 8 500 000, 9 000 000 och 5 000 000 kronor. *Falbygdens sjukhus*, som tidigare beräknats kunna färdigställas till årsskiftet 1960—61, torde såvitt nu kan bedömas stå färdigt först hösten 1961. Då departementschefen av flera skäl anser angeläget, att byggnadsarbetena där i möjligaste mån påskyndas, förordar han en höjning av medelsanvisningen med 500 000 till 9 000 000 kronor. Byggnadsarbetena vid *Mellringe sjukhus* kan på grund av försenat projekteringsarbete icke drivas i den takt kommittén räknat med. Av skäl som närmare redovisades i propositionen nr 86 till 1958 års riksdag vid ställningstagandet till storleksordningen av det nya sjukhuset i Bollnäs torde vidare böra undersökas möjligheterna att minska det av 1957 års riksdag godtagna platsantalet om 780 till 720 eller 660. Med hänsyn härtill förordas en med 1 700 000 kronor till 7 300 000 kronor reducerad medelsanvisning.

Byggnadsarbetena vid *Bollnässjukhuset* har av arbetsmarknadsskäl igångsatts redan i början av år 1959. I detta sammanhang torde en medelsanvisning om 1 500 000 kronor vara tillfyllest. Till frågan om ytterligare medelsanvisning återkommer departementschefen i det följande.

Principbeslut om uppförande av ett *nytt sinnessjukhus i Stockholms län*, förlagt till Upplands Väsby, fattades redan vid 1957 års riksdag. I enlighet med Kungl. Maj:ts samma år meddelade uppdrag har kommittén nu inkommit med dels förslag till avtal med Stockholms läns landsting om uppförande av ett sinnessjukhus om 627 platser i anslutning till ett av landstinget beslutat nytt lasarett om 235 platser i Upplands Väsby, dels ock förslag till sjukhusets närmare planläggning och utformning. Då vårdplatsbehovet i Stockholms län är mycket stort och länet f. n. saknar eget sjukhus, måste det anses angeläget, att 1957 års principbeslut fullföljes genom ett ställningstagande till av kommittén nu framlagda förslag. Härtill kommer det betydande intresse som ligger i att på detta sätt för första gången få möjlighet att pröva en organisation, som innebär en direkt samordning av ett sinnessjukhus med ett lasarett. Departementschefen finner det därför i och för sig angeläget att detta sjukhus snarast kan påbörjas.

Beträffande sjukhusets storleksordning framhölls i propositionen nr 103 till 1957 års riksdag att ett högre platsantal än 780 icke syntes önskvärt ur vårdsynpunkt. Såväl kommittén som medicinalstyrelsen har nu föreslagit, att platsantalet begränsas till något mer än 600. En sådan begränsning överensstämmer helt med de överväganden som legat till grund för ställningstagandet beträffande Bollnässjukhuset och den förut ifrågasatta minskningen av Mellringesjukhuset. Då vidare i detta fall en alltför stor disproportion mellan sinnessjukhuset och lasarettet bör undvikas och man

därjämte torde få räkna med att även andra sjukhusenheter så småningom kommer att erfordras för att tillgodose länets platsbehov, har departementschefen för egen del ansett sig böra förorda att sjukhuset i enlighet med kommitténs förslag får ett platsantal av omkring 630.

Totalkostnaden för hela sjukhusanläggningen har beräknats till 47 000 000 kronor, varav för sinnessjukhuset 30 500 000 och för lasarettet 16 500 000 kronor. Utslaget på de 627 föreslagna vårdplatserna vid sinnessjukhuset motsvarar statens andel i anläggningskostnaden en platskostnad om 48 644 kronor. Då platskostnaden för det senast beslutade statliga sinnessjukhuset, d. v. s. i Bollnäs, vid ett platsantal om 720 beräknats till 47 222 kronor och vid ett till 660 platser reducerat sjukhus till 48 485 kronor, måste nämnda platskostnad för sjukhuset i Upplands Väsby anses alltför hög. Anledningen härtill torde bl. a. vara att vissa avvikelser i standardhöjande syfte gjorts från det lokalprogram som accepterats för Bollnässjukhuset. Då tillräckliga skäl icke synes föreligga att redan nu frångå ett av statsmakterna så nyligen accepterat program, synes platskostnaden redan av detta skäl böra minskas. Då härtill kommer att vissa ekonomiska fördelar rimligen måste vara förenade med en samordning av sinnessjukhuset och lasarettet samt därav följande gemensamt utnyttjande av åtskilliga lokaler, har departementschefen icke ansett sig kunna godtaga ett statligt engagement av denna storleksordning.

Såsom kommittén föreslagit kan bl. a. praktiska skäl anses tala för att landstinget står som ägare till och ansvarar för driften av hela den gemensamma anläggningen. Landstinget bör i så fall åtaga sig att — så länge staten är huvudman för sinnessjukvården i Stockholms län — för statens räkning uppföra och driva ett sinnessjukhus om minst 627 platser, avsedda för det klientel som skall mottagas på de statliga sinnessjukhusen. Sjukhuset bör då uppföras, utrustas och drivas efter lägst den standard som tillämpats beträffande de senast beslutade statliga sinnessjukhusen.

Frågorna om beräkning och fördelning av driftskostnaderna mellan staten och landstinget har kommittén ansett böra göras till föremål för särskilda förhandlingar. För egen del anser departementschefen emellertid att ett statligt engagement i anläggningskostnaden icke kan ske utan att åtminstone grunderna för fördelningen av driftskostnaderna dessförinnan klarlagts. I avbidan på ett ställningstagande till frågan om huvudmannaskapet för sinnessjukvården och därmed sammanhängande spörsmål om statsbidrag synes kunna övervägas, att landstinget erhåller ersättning för driftskostnaderna med visst belopp per vård dag. Även frågan om fördelning av utrustningskostnaderna bör klarläggas.

Vissa av de av riksräkenskapsverket och statskontoret berörda spörsmålen i anslutning till det av kommittén framlagda avtalsförslaget torde vidare även med nu angivna riktlinjer fordra ytterligare överväganden. Med hänsyn härtill och då landstingets ställningstagande till nu angivna spör-

mål givetvis bör avvaktas, förordas, att nya förhandlingar upptages med landstinget och att dessa frågor därefter ånyo underställes riksdagens prövning. För att täcka uppkommande kostnader för det fortsatta planerings- och ritningsarbetet m. m. bör för nästa budgetår anvisas 500 000 kronor, en minskning av äskade medel med samma belopp.

Vid 1957 års riksdag erhöll Kungl. Maj:t riksdagens bemyndigande att — under förutsättning att en för staten godtagbar överenskommelse kunde komma till stånd — godkänna avtal med Sala stad om förläggning m. m. i staden av ett *sjukhus för höggradigt psykiskt efterblivna* patienter. Kommitténs nu framlagda förslag till avtal med staden föranleder ingen erinran från departementschefens sida och detsamma anses därför kunna godkännas av Kungl. Maj:t. Stadsfullmäktige har för sin del godkänt avtalet vid sammanträde den 18 december 1958. Mot kommitténs förslag till utformning av sjukhuset, innebärande bl. a. ett platsantal om 540 fördelade på 18 avdelningar, har departementschefen icke heller något att erinra. Departementschefen utgår därvid från att alla de möjligheter till samordning i olika hänseenden med Salberga sjukhus, som ur praktiska och vårdsynpunkter anses genomförbara noga tillvaratages. Vårdmöjligheterna för ifrågavarande klientel är f. n. begränsade till Vipeholms sjukhus. Överbeläggningen där är synnerligen besvärande samtidigt som vårdbehovet — såsom framgått vid anmälan av dessa frågor för 1955 års riksdag — är betydande. Det måste därför anses i hög grad angeläget att detta nya, redan beslutade sjukhus kommer till stånd utan ytterligare dröjsmål. Departementschefen förordar därför en ökning av medelsanvisningen för nästa budgetår med 600 000 till 1 600 000 kronor.

Såsom framgår av vad som anförts vid anmälan av kommitténs betänkande om psykopatvården är också tillkomsten av det föreslagna *psykopat-sjukhuset i Katrineholm* synnerligen angeläget ur vårdsynpunkt. Under hänvisning till vad där anförts förordar departementschefen, att för ändamålet beräknas 600 000 kronor utöver det belopp om 200 000 kronor som redan av 1957 års riksdag ställts till förfogande för sjukhusets planläggning m. m.

Vad härefter angår av kommittén framförda förslag till byggnadsåtgärder vid de befintliga sinnessjukhusen erinras om att kommittén i enlighet med vad departementschefen anförde i propositionen nr 86 till 1958 års riksdag erhållit i uppdrag bl. a. att utarbeta detaljerade generalplaner för hur den fortsatta *upprustningen av de äldre sjukhusen* lämpligen bör genomföras. Kommittén har numera slutfört inventeringen av byggnadsbeståndet vid S:ta Gertruds, Ryhavs och Sätters sjukhus samt upprättat preliminära planer för en upprustning av dessa sjukhus. Såsom kommittén framhållit bör därvid ledmotivet för en definitiv upprustning av sjukhusen vara att ur framför allt medicinska men även byggnadstekniska synpunkter göra dem i huvudsak likvärdiga med nya

sinnessjukhus. Kommitténs genomgång har visat, att det inom flertalet vårdpaviljonger är ogörligt att genom en upprustning åstadkomma avdelningar som uppfyller dessa krav. Det synes därför ofrånkomligt att åtminstone i viss utsträckning tillgodose vårdplatsbehovet genom nybyggnader. Därvid bör emellertid beaktas att utvecklingen inom sinnessjukvården och den närmare anknytning till kroppssjukvården som nu eftersträvas förmodligen kommer att leda till en vårdorganisation med flera och mindre sjukhusenheter. Det synes därför riktigt att i avbidan på närmare erfarenheter i dessa hänseenden tills vidare begränsa den mera genomgripande upprustningen till det antal vårdplatser som vederbörande sjukhus under alla förhållanden kan beräknas få i en framtida vårdorganisation. Då emellertid byggnadsbeståndet vid de äldre sjukhusen genomgående är hårt förslitet bör även återstående delar bli föremål för en om också mera begränsad upprustning med sikte på fortsatt användning under en övergångsperiod. Sjukhusen skulle på så sätt få ett antal moderna effektiva vårdplatser, som antingen kunde användas som kärna i ett framtida större sjukhus eller som ett fristående mindre sjukhus därest en uppdelning på flera vårdenheter skulle visa sig mera lämplig.

Departementschefen framhåller emellertid därvid angelägenheten av att kommittén vid sin fortsatta prövning av dessa upprustningsfrågor ur såväl medicinska som ekonomiska synpunkter ingående prövar möjligheterna att också på längre sikt åstadkomma tillfredsställande vårdenheter m. m. utan nybyggnad, d. v. s. genom ombyggnad av befintliga byggnader. Med hänsyn till nu angivna omständigheter och med de reservationer som framgår av det föregående anser sig departementschefen i stort sett kunna tillstyrka de förslag till principer för upprustning av de äldre sjukhusen, som kommittén nu redovisat. Därvid understrykes emellertid, att ställningstagandet endast är att anse som allmänna riktlinjer för det fortsatta planläggningsarbetet och icke föregriper den prövning av de enskilda byggnadsobjekten som givetvis får ske i den mån de aktualiseras. Med hänsyn härtill och då det förslag till nya vårdpaviljonger, som kommittén i enlighet med angivna riktlinjer framlagt för nästa budgetår innebär en utökning i jämförelse med gällande generalplan endast beträffande S:ta Gertruds sjukhus, har departementschefen ansett sig kunna godtaga förslagen i dessa hänseenden.

Kommitténs förslag till *byggnadsåtgärder i övrigt vid de särskilda sjukhusen* ger anledning till följande uttalanden.

Den föreslagna utökningen av centralköket vid Birgittas sjukhus synes visserligen ofrånkomlig på grund av bl. a. kökets bristande kapacitet. Med hänsyn till vad medicinalstyrelsen anfört är departementschefen dock tveksam beträffande lämpligheten att för detta ändamål taga i anspråk tvättlokalerna vid sjukhuset. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare prövning taga ställning till detta spörsmål. För detta och övriga i sammanhanget föreslagna arbeten — byggnader för arbets- och rörelse-

terapi m. m. — beräknas en från 1 000 000 till 500 000 kronor reducerad medelsanvisning. Medelsanvisningen för de yttre arbetena anses böra begränsas med 150 000 till 100 000 kronor. Med hänsyn till vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört i sitt yttrande är departementschefen icke heller beredd att nu taga slutlig ställning till storleken av statens bidrag till anläggande av avloppsreningsverk i Vadstena. Även i detta hänseende torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter erforderlig kompletterande utredning taga närmare ställning.

Av kommittén äskade medel för upprustning av paviljongerna M 4 och K 3 vid Ryhovs sjukhus anses kunna reduceras med 350 000 kronor.

Medelsanvisningen för uppförande av paviljongerna M 15 och K 16 vid Restads sjukhus anses med hänsyn till numera beräknad byggnadstakt kunna minskas med 1 000 000 kronor.

Såsom kommittén framhållit är tillgången på arbetsterapilokaler vid Vipeholms sjukhus mycket begränsad. Lämpligheten av den av kommittén föreslagna lösningen för att tillskapa bättre lokaler ifrågasättes dock. Även från sjukhusets sida har framförts önskemål om en annan lösning av lokalfrågan. Det mest angelägna behovet av bättre lokaler torde dock kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt inom ramen för det av kommittén angivna beloppet. Det förordas därför att för ändamålet beräknas av kommittén äskat belopp, 115 000 kronor. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om medlens användning.

Beträffande S:t Jörgens sjukhus erinras om att 1958 års riksdag fattat principbeslut om uppförande av en byggnad för samlingssal m. m. Några medel för ändamålet anvisades emellertid icke. Departementschefen är icke heller nu beredd tillstyrka att medel i förevarande sammanhang beräknas för byggnadsarbetenas påbörjande. Av kommittén äskade medel för administrationsbyggnad m. m. samt uppförande av vårdpaviljong MK 3 torde kunna reduceras med 600 000 resp. 250 000 kronor.

För ombyggnad av gymnastiksalen vid Källshagens sjukhus kan enligt vad byggnadsstyrelsen och kommittén framhållit disponeras 140 000 kronor av de medel om 220 000 kronor, som anvisats för anordnande av oljeeldning vid sjukhuset. Återstående 80 000 kronor avses skola disponeras för vissa åtgärder i syfte att förbättra driftförhållandena inom panncentralen m. m.

Medelsanvisningen för yttre arbeten vid Mariebergs och Furunäsets sjukhus anses för nästa budgetår kunna reduceras med 100 000 vid vardera sjukhuset.

De av kommittén föreslagna renoveringsarbetena vid Sätters sjukhus anses på av medicinalstyrelsen anförda skäl böra påbörjas inom vårdpaviljong K 31 i stället för M 30.

För de nu aktuella byggnadsarbetena vid Gädeå sjukhus har medel ställts

till förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen. I detta sammanhang minskas sålunda medelsbehovet med 450 000 kronor.

Beträffande de föreslagna elektriska arbetena har departementschefen intet annat att erinra än att medelsanvisningen torde kunna begränsas med 40 000 kronor, avseende vissa arbeten vid Restads sjukhus. Det framhålls emellertid angelägenheten av att den påbörjade genomgången av sjukhusen även omfattar de elektriska installationerna och att erforderliga planer för arbetenas rationella bedrivande uppgöres. Bl. a. torde böra undersökas om icke planläggningsarbetet skulle kunna övertagas av kommittén eller av byggnadsstyrelsen, eventuellt av båda dessa i samråd.

I övrigt godtager departementschefen av kommittén framlagda förslag såväl med avseende på byggnadsföretagens utformning som kostnadsberäkningarna, vilka såvitt avser nya ändamål grundar sig på prisläget den 1 juli 1958. Det förutsättes emellertid, att kommittén ingående prövar alla möjligheter till besparingar, som kan föreligga beträffande planerade byggnadsföretag m. m.

Medelsbehovet för kommitténs verksamhet beräknas liksom för innevarande budgetår till i runt tal 400 000 kronor.

Vid bifall till vad sålunda förordats skulle anslaget för nästa budgetår behöva upptagas till 39 045 000 kronor. Härav belöper i runda tal 20 500 000 kronor på nya sjukhus, 6 525 000 kronor på nya arbeten vid befintliga sjukhus och 12 020 000 kronor på fortsättningsarbeten m. m. vid dessa sjukhus.

Departementschefen framhåller emellertid i detta sammanhang, att det ur sysselsättningssynpunkt kan visa sig önskvärt att öka de statliga investeringarna. Möjligheter härtill föreligger bl. a. inom den statliga sjuksjukvården. Ur teknisk synpunkt föreligger sålunda inga hinder att genom tidigare igångsättning eller genom intensifiering av byggnadsarbetena öka investeringarna i förut redovisade byggnadsföretag med omkring 7 600 000 kronor, därav 2 500 000 kronor för det nya Bollnässjukhuset. Härutöver kan ytterligare arbeten med en beräknad medelsförbrukning av omkring 4 500 000 kronor påbörjas under hösten 1959. Sammanlagt skulle sålunda i nämnda syfte investeringarna på detta område — men bortsett från underhållsarbeten på fastighetsfondens medel — kunna öka med (7 600 000 + 4 500 000) 12 100 000 kronor. Med hänsyn till behovet av beredskap och den bedömning av sysselsättningsläget vintern 1959—60, som nu kan göras, förordas att för ändamålet beräknas 12 045 000 kronor, att disponeras efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Beträffande den närmare fördelningen av dessa medel hänvisas till en i det följande återgiven sammanställning.

I förevarande sammanhang anmäles vidare, att byggnadsstyrelsen i skrivelse den 24 september 1958 hemställt om anvisande av medel, 8 000 000 kronor, för att täcka hittills förskotterade och under budgetåret 1959/60 erforderliga medel för att täcka till följd av kostnadsstegringar

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1959. 6 saml. Nr 63

uppkomna merkostnader för vissa byggnadsföretag vid sinnessjukhusen. De sammanlagda utgifterna för dessa merkostnader beräknas t. o. m. budgetåret 1959/60 uppgå till 17 035 000 kronor, varav hittills anvisats 8 650 000 kronor. En brist på 8 385 000 kronor skulle alltså komma att föreligga. Med hänsyn till de betydande reservationer, som förelagat på ifrågavarande anslag, har emellertid Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att av anslaget disponera sammanlagt högst 8 730 000 kronor för att bestrida uppkommande merkostnader (jfr senast prop. nr 86/1958). Då reservationen vid utgången av budgetåret 1957/58 uppgick till omkring 33 500 000 kronor och nämnda brist väl ryms inom det av riksdagen lämnade bemyndigandet, torde icke heller under nästa budgetår särskilda medel erfordras för ändamålet. Emellertid framhålles, att detta endast innebär en förlängd förskottering från tillgängliga medel under anslaget och att särskilt täckningsanslag så småningom måste anvisas.

Slutligen erinras i detta sammanhang om att Kungl. Maj:t av 1958 års riksdag bemyndigats att inom en kostnadsram av 1 220 000 kronor besluta om vissa byggnadsarbeten vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra, vilka erfordras för att möjliggöra dess användning för vård av i första hand vissa psykiskt efterblivna. För ändamålet har hittills anvisats 950 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har nu i skrivelse den 19 november 1958 anmält, att styrelsen — som på tidigare föreliggande skissförslag endast kunnat preliminärt uppskatta kostnaderna för byggnadsarbetena — på grundval av föreliggande bearbetade ritningar beräknat kostnaderna till 1 400 000 kronor. Härtill kommer ett belopp om 100 000 kronor såsom sanatoriets del i kostnaderna för en lösning av avloppsfrågan. Då någon besparing i angivna kostnader icke har varit möjlig, godtages den nu angivna kostnadsramen, 1 500 000 kronor. Därest byggnadsarbetena påbörjas i maj 1959, erfordras emellertid ingen ytterligare medelsanvisning under budgetåret 1959/60.

Utrustning av nya sinnessjukhus m. m.

För utrustning av om- eller nybyggda lokaler vid de statliga sinnessjukhusen samt för anskaffande av modern medicinsk utrustning till sjukhusen har *medicinalstyrelsen* anmält ett medelsbehov av 2 875 600 kronor. Vissa av de av styrelsen angivna utrustningskostnaderna har endast kunnat preliminärt angivas i avbidan på centrala sjukvårdsberedningens granskning av utrustningsförslagen, och i ett par fall har sådant förslag ännu icke upprättats av vederbörande sjukhusdirektion. De slutliga kostnaderna torde emellertid i dessa fall otvivelaktigt komma att överstiga de av styrelsen preliminärt angivna beloppen.

I propositionen nr 86/1958 angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. framhölls angelägenheten av att utrustningsarbetet så planlades och samordnades med byggnadsarbetena, att i

varje fall utrustningsförslag förelåge vid tidpunkten för anslagsäskandena. Om möjligt borde också centrala sjukvårdsberedningens granskning då vara slutförd. Departementschefen förklarade sig vidare ha för avsikt att ta upp frågan om hur dessa spörsmål skulle tillfredsställande lösas till närmare övervägande i samband med att utrustningskommittén för Gullberna sjukhus avslutade sitt arbete. Då kommittén numera i huvudsak slutfört utrustningsarbetet vid sjukhuset, avser departementschefen att snarast möjligt pröva såväl frågan om en samordning av byggnadskommitténs och utrustningskommitténs arbete som övriga hithörande spörsmål.

I nämnda äskanden har medicinalstyrelsen bl. a. föreslagit, att ett belopp av (20 000 + 25 000) 45 000 kronor anvisas för anskaffande av sådan utrustning till blivande forskningsavdelningar vid Ulleråkers och S:t Lars' sjukhus, som erfordras för att arbetet skall kunna igångsättas i begränsad omfattning redan fr. o. m. budgetåret 1960/61. Det erinras om att proposition framlagts till årets riksdag om inrättande av professurer i psykiatri vid Uppsala och Lunds universitet med placering vid nämnda sjukhus. Då styrelsens förslag ansluter sig till i propositionen angivna riktlinjer, har departementschefen intet att erinra mot detsamma.

Den vid Falbygdens sjukhus pågående byggnadsetappen II, avseende ekonomi- och terapibygnader, beräknas vara färdig i början av budgetåret 1960/61. Sjukhuset i sin helhet torde i huvudsak vara färdigställt under hösten 1961. För att möjliggöra att de i etapp II ingående byggnaderna kan börja utrustas i anslutning till färdigställandet, förordas, att Kungl. Maj:t bemyndigas att intill ett belopp av högst 400 000 kronor medgiva utläggande av beställningar å utrustning till sjukhuset. I sammanhanget anmäles, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 29 november 1958 hemställt om bemyndigande att utlägga beställningar å telefonväxlar till Falbygdens och Mellringe sjukhus för en kostnad av sammanlagt omkring 200 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom angivna kostnadsram medgiva utläggandet av erforderliga beställningar.

För utrustning av paviljong M 4 samt lokaler för arbets- och sysselsättningsterapi m. m. vid S:t Sigfrids sjukhus har medicinalstyrelsen föreslagit, att ett belopp av 80 000 kronor preliminärt anvisas. Renoveringsarbetena beträffande dessa lokaler torde ej såsom tidigare förutsatts komma att utföras under nästa budgetår. Med hänsyn härtill torde medelsanvisning för ändamålet tills vidare kunna anstå. Vidare har centrala sjukvårdsberedningen numera slutfört granskningen av föreliggande utrustningsförslag beträffande vissa avdelningar vid S:ta Annas sjukhus och nybyggnad för undervisning m. m. vid S:ta Maria sjukhus. De av styrelsen för angivna ändamål preliminärt äskade beloppen bör i anslutning härtill uppräknas med 10 700 kronor respektive nedräknas med 2 000 kronor.

Med hänsyn till angelägenheten av att Umedalens sjukhus förses med röntgenapparat och att en EEG-apparat vid S:t Jörgens sjukhus utbytes

har departementschefen ansett sig böra tillstyrka styrelsens äskanden i dessa hänseenden.

I övrigt godtages av medicinalstyrelsen framlagda utrustningsförslag.

Vid utrustningen av Gullberna sjukhus synes antalet klädespersedlar ha beräknats alltför knappt för att tvättbyte skall kunna ske i avsedd omfattning. Departementschefen vill därför ej motsätta sig *utrustningskommitténs* hemställan om medel för uppläggande av ett buffertlager av persedlar. Då enligt vad under hand inhämtats vissa i lagret ingående persedlar kan anskaffas av medel, som ställts till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande för arbetslöshetens bekämpande, kan det av kommittén äskade beloppet, 162 000 kronor, minskas med i runt tal 40 000 kronor.

Vad slutligen gäller av kommittén äskat belopp, 63 000 kronor, för fullföljande av utrustningen av Gullberna sjukhus erinras om att för utrustning av sjukhuset förut äskats tillhoppa 3 736 800 kronor — varav dock ett mindre belopp avser upprepande av tidigare äskande — medan för ändamålet anvisats 3 375 000 kronor. Trots vidtagna besparingsåtgärder har det ej varit möjligt för kommittén att fullgöra utrustningsuppdraget inom den av statsmakterna begränsade kostnadsramen. I fråga om en i merkostnaden ingående post om 12 500 kronor för utrustning av konditori och terrassservering vid sjukhuset kan sålunda nämnas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 16 maj 1958 uppdrog åt sjukhusets direktion att undersöka möjligheterna att i första hand utarrendera bl. a. dessa lokaler utan utrustning. Med skrivelse den 29 november 1958 har direktionen överlämnat en utredning i ärendet, varav framgår att en utarrendering av sistnämnda lokaler på ifrågasatta villkor ej är möjlig. Departementschefen finner sig därför med hänsyn till det anförda böra tillstyrka att av kommittén nu äskat belopp anvisas.

I enlighet härmed skulle alltså anslaget för nästa budgetår behöva uppföras med 2 989 300 eller i runt tal 2 990 000 kronor.

Motion

I en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 510) har hemställts att riksdagen måtte antingen anvisa 815 000 kronor för uppförande av samlingslokal m. m. vid S:t Jörgens sjukhus eller vidtaga sådana andra dispositioner, att det redan i princip beslutade bygget utan dröjsmål kan igångsättas redan under budgetåret 1959/60.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen.

Utskottet

I anslutning till vad departementschefen anfört i fråga om det allmänna läget inom sinnessjukvården vill utskottet erinra om att utskottet i sitt av

riksdagen godkända utlåtande nr 11, vid behandlingen av anslaget till Statens sinnessjukhus: Avlöningar, bl. a. framhållit att det i flera avseenden allttjämt råder otillfredsställande förhållanden på detta område. Samtidigt har utskottet emellertid understrukit de betydande insatser som under senare år gjorts i fråga om en kvantitativ och kvalitativ upprustning i personellt hänseende. I sammanhanget har sålunda bl. a. erinrats om att under budgetåren 1955/56—1958/59 tillkommit i genomsnitt nära 400 tjänster per år mot cirka 110 tjänster under den närmast föregående fyraårsperioden. Som riktlinje för *byggnadsbeståndet vid sinnessjukhusen* gäller en av 1956 års riksdag beslutad revision av 1950 års generalplan. Med hänsyn till kraven på återhållsamhet i fråga om statliga investeringar har det icke varit möjligt att hålla den takt i upprustningen som statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande beräknade vid framläggande av sitt förslag till den redovisade generalplanen. Denna skulle ha inneburit en medelsanvisning under de senaste fyra budgetåren om i genomsnitt 41 miljoner kronor per år, medan i verkligheten anvisats i genomsnitt 32,5 miljoner kronor per år. Den betydande medelsanvisning som sålunda ändock skett har tillsammans med framstegen inom den psykiatriska vetenskapen och de moderna behandlingsmetoderna bidragit till den glädjande nedgång i antalet exspektanter och i överbeläggningen vid sinnessjukhusen, vilken redovisats i propositionen.

Vad angår de särskilda i propositionen och motionen berörda frågorna får utskottet anföra följande.

Såsom framgår av det föregående finns för närvarande inom sinnessjukvården en särskild specialpaviljong om cirka 100 platser vid vartdera av S:t Sigfrids och Sidsjöns sjukhus, närmast avsedda för svårskötta manliga psykopater. Härutöver finns för de farligaste psykopaterna sammanlagt omkring 70 platser, fördelade på en fast paviljong vid vartdera av S:ta Gertruds och Sätters sjukhus. Det övervägande antalet psykopater vårdas emellertid på samma avdelningar som sinnessjukhusens övriga patienter. Såsom departementschefen anfört torde det råda allmän enighet om att sistnämnda förhållande icke är tillfredsställande för vare sig psykopatvården eller sinnessjukvården. I anslutning till det principbeslut, som fattades redan vid 1947 års riksdag och som innebar vissa riktlinjer för omhändertagandet av psykopater inom sinnessjukvårdens ram, framlägges i förevarande sammanhang förslag om uppförande i Katrineholm av ett *sjukhus för vård av psykopater*. Vidare förordas att förenämnda båda specialavdelningar tills vidare helt tages i anspråk för vård av sådana psykopater, som inte lämpligen bör omhändertagas på det nya sjukhuset.

Med beaktande av antalet på statens sinnessjukhus vårdade psykopater liksom det nu aktuella vårdplatsbehovet, i propositionen beräknat till 580 för män och 100 för kvinnor, finner utskottet det nu föreslagna sjukhuset motiverat och tillstyrker därför att detta kommer till stånd. Med hänsyn till

uppkommande fördelar ur anläggnings- och drifteknomiska synpunkter ävensom till angelägenheten av ett snabbt tillgodoseende av föreliggande vårdbehov biträder utskottet därvid departementschefens förslag, att antalet vårdplatser bestämmas till 250. Det avtal i fråga om markförvärv m. m. som träffats med Katrineholms stad synes av Kungl. Maj:t böra godkännas.

Utskottet är, med hänsyn till att vården av psykopatklientelet i hög grad måste taga sikte på att genom psykoterapi, arbetsträning och yrkesutbildning söka återanpassa detta till ett normalt samhällsliv, medvetet om att behov av stora lokalutrymmen föreligger. Mot bakgrunden av den betydande platskostnaden förutsätter emellertid utskottet, att kommittén vid planeringen av de besparingsåtgärder som avses skola redovisas för Kungl. Maj:t noga överväger under ärendets behandling framförda erinringar och gör de inskränkningar i programmet, som kan finnas genomförbara. Med dessa utgångspunkter har utskottet inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande *de tre redan påbörjade sinnessjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs*, varav det förstnämnda beräknas vara färdigt hösten 1961, äskas för fortsatta byggnadsarbeten sammanlagt 17 800 000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att dessa projekt i möjligaste mån påskyndas tillstyrker utskottet departementschefens förslag härutinnan.

I fråga om organisationen av sinnessjukvården i mälardalen har 1957 års riksdag fattat principbeslut, innebärande bl. a. att Västmanlands län skall utgöra eget upptagningsområde, att Uppsala län och norra delen av Stockholms län sammanföres till ett upptagningsområde för Ulleråkers sjukhus samt att för återstoden av Stockholms län inrättas ett *nytt sinnessjukhus i Upplands Väsby*. Då vårdplatsbehovet i Stockholms län är mycket stort, finner utskottet i likhet med departementschefen i och för sig angeläget, att principbeslutet fullföljes genom ett ställningstagande till kommitténs nu framlagda förslag i sistnämnda hänseende. Såsom anförts i propositionen torde emellertid ett statligt engagemang av den föreslagna storleken inte böra godtagas. Med hänsyn härtill och till övriga av departementschefen och vissa remissmyndigheter framförda erinringar tillstyrker utskottet att nya förhandlingar upptages med landstinget och att i övrigt vissa spörsmål blir föremål för ytterligare överväganden, innan frågan ånyo underställes riksdagens prövning. De principer, som departementschefen ansett böra gälla för det ifrågasatta samarbetet med Stockholms läns landsting, kan utskottet godtaga. Mot den för fortsatt planerings- och ritningsarbete föreslagna medelsanvisningen har utskottet inte heller funnit anledning till erinran.

Riksdagen har år 1957 lämnat Kungl. Maj:t bemyndigande att — under förutsättning att en för staten godtagbar överenskommelse kunde komma till stånd — godkänna avtal med Sala stad om förläggning dit av ett *sjuk-*

hus för höggradigt psykiskt efterblivna. Då det nu träffade avtalet synes kunna godkännas, tillstyrker utskottet, att sjukhuset kommer till stånd utan ytterligare dröjsmål. Med hänsyn till överbeläggningen vid Vipeholms sjukhus och det stora vårdbehovet synes därvid intet vara att erinra mot den utökning av medelsanvisningen för ändamålet som i propositionen förordats. Då möjligheterna till samordning med Salberga sjukhus varit en viktig faktor vid valet av Sala som förläggningssort, vill utskottet i sammanhanget understryka departementschefens uttalande om angelägenheten av ett noggrant tillvaratagande av dessa.

Vad härefter angår *byggnadsåtgärder vid de befintliga sjukhusen* har utskottet inte funnit anledning till erinran mot att de i propositionen redovisade principerna för den fortsatta *upprustningen av de äldre sjukhusen* godtages som allmän riktlinje för det fortsatta planläggningsarbetet utan att därigenom den ytterligare prövningen av de enskilda byggnadsobjekten föregripes. I likhet med departementschefen vill utskottet därvid framhålla angelägenheten av att kommittén vid sin fortsatta prövning av dessa upprustningsfrågor ur såväl medicinska som ekonomiska synpunkter ingående prövar möjligheterna att också på längre sikt åstadkomma tillfredsställande vårdenheter m. m. utan nybyggnad, d. v. s. genom ombyggnad av befintliga byggnader.

I propositionen framlagda förslag till *byggnadsåtgärder i övrigt vid de särskilda sjukhusen* har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Departementschefen har i förevarande sammanhang, med beaktande av behovet av beredskap och den bedömning av sysselsättningsläget vintern 1959—60 som nu kan göras, under anslaget beräknat ett belopp om drygt 12 miljoner kronor, att disponeras efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Med hänsyn till det stora investeringsbehovet på förevarande område tillstyrker utskottet detta förslag. Såsom framgår av den proposition angående finansfullmakt, varöver utskottet tidigare denna dag avgivit utlåtande, har i samband därmed ur arbetsmarknadsstyrelsens förteckning över byggnadsföretag, lämpliga att intagas i investeringsreserven, utgått arbeten vid statens sinnessjukhus till motsvarande kostnad. Inom den angivna ramen bör Kungl. Maj:t ha möjlighet att vidtaga de omdispositioner, som kan förmedlas av sysselsättningsläget i olika delar av landet.

Om hänsyn togs till nyssnämnda arbeten av beredskapskaraktär föranleder de av utskottet nu tillstyrkta byggnadsarbetena ett medelsbehov av 51 090 000 kronor, vilket med 15 240 000 kronor överstiger det för innevarande budgetår anvisade beloppet. Mot bakgrunden av vad utskottet i det föregående anfört rörande den redan uppkomna eftersläpningen i förhållande till 1956 års generalplan tillstyrker utskottet det föreslagna anslaget men är icke berett att i anledning av motionen II: 510 förorda en ytterligare höjning av detta. Inte heller finner utskottet skäl frångå den i pro-

positionen gjorda angelägenhetsgraderingen mellan olika byggnadsföretag. Utskottet avstyrker därför sagda motion. I sammanhanget bör emellertid erinras om att Kungl. Maj:t med stöd av det särskilda bemyndigande, som gällt under senare tid och som bör förlängas under nästkommande budgetår, har möjlighet att påbörja uppförandet av en samlingssal vid S:t Jörgens sjukhus, därest annat byggnadsföretag inte kan komma i gång eller fullföljas i beräknad omfattning. Härtill kommer, såsom utskottet anfört i det föregående, att arbetsmarknadssynpunkter kan komma att göra en omfördelning inom anslaget önskvärd.

Utskottet har i sitt utlåtande nr 88 år 1957 understrukit, att utrustningskommitténs förslag rörande andra utrustningsetappen vid Gullberna sjukhus borde ytterligare prövas och de medel, som ställdes till kommitténs förfogande för ändamålet, begränsas om så befanns möjligt. I propositionen anmäles, att det trots vidtagna besparingsåtgärder inte varit möjligt för kommittén att fullgöra utrustningsuppdraget inom den av statsmakterna begränsade kostnadsramen. Med hänsyn till att utrustningen ändock nu kan fullföljas till en kostnad som är rimlig och som betydligt understiger kommitténs ursprungliga beräkningar har utskottet inte funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag om viss ytterligare medelsanvisning för ändamålet. Vad i övrigt föreslagits i fråga om *utrustning av nya sinnessjukhus m. m.* har inte heller givit utskottet anledning till erinran. Utskottet tillstyrker således, att härför avsett anslag, vilket i statsverkspropositionen preliminärt beräknats till 3 120 000 kronor, nu uppföres med ett till 2 990 000 kronor reducerat belopp.

Statsmakterna har för närvarande inte möjlighet att i samband med beslut om uppförande av nya sinnessjukhus bilda sig en säker uppfattning om härmed förenade utrustningskostnader. I anslutning till vad departementschefen anfört i propositionen nr 86/1958 angående angelägenheten av att i varje fall utrustningsförslag föreligger vid tidpunkten för anslagsäskandena vill utskottet i detta sammanhang understryka det önskvärda i att den av departementschefen nu ifrågasatta samordningen av byggnads- och utrustningskommittéernas arbete snarast möjligt kommer till stånd.

Under återopande av det anförda och då Kungl. Maj:ts förslag i övriga delar inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. besluta

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 510, såvitt nu är i fråga, att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 mars 1959 förordade förslag må *dels* utföras de nya arbeten, som redovisas i följande sammanställning, *dels ock* beräknas me-

del för nämnda arbeten ävensom för övriga i sammanställningen angivna ändamål med de belopp, som framgår av densamma:

Sjukhus och arbete	Beräknad kostnad	Anvisat	Förslag 1959/60		
			Fort-sättnings-arbeten	Nya arbeten	Bered-skaps-arbeten
1	2	3	4	5	6
<i>Psykiatriska sjukhuset:</i>					
Renovering av vårdavdelningar	900 000	600 000	300 000		
Renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m.	630 000			300 000	
<i>Nytt sjukhus i Stockholms län:</i>					
Planeringsarbeten m. m.	500 000			500 000	
<i>Ulleråkers sjukhus i Uppsala:</i>					
Vissa yttre arbeten	400 000				400 000
<i>Birgittas sjukhus:</i>					
Uppförande av vårdpaviljongerna M5, K5 och K6	4 800 000	2 300 000	2 000 000		
Uppförande av byggnader för dels arbetsterapi, dels samlingssal med lokaler för servering och försäljning m. m. och dels rörelseterapi samt anordnande av tvättbytesförråd och utökning av centralköket	3 100 000			500 000	1 140 000
Vissa yttre arbeten	250 000			100 000	150 000
Vissa iståndsättningsåtgärder inom gamla mansavdelningen	600 000	163 500		35 000	200 000
Bidrag till anläggande av reningsverk	600 000			600 000	
<i>Västra Ny sjukhus:</i>					
Åtgärder för rening av färskvatten	135 000			135 000	
<i>Ryhovs sjukhus:</i>					
Upprustning av paviljongerna M4 och K3	2 900 000	500 000	600 000		350 000
<i>S:ta Gertruds sjukhus:</i>					
Uppförande av nya vårdpaviljonger m. m.	4 500 000			100 000	
Renovering av sju vårdavdelningar	1 375 000	400 000	400 000		
Ombyggnad av vårdpaviljong M2 eller K3	650 000				650 000
Vissa vägarbeten	200 000				200 000
<i>S:t Olofs sjukhus:</i>					
Uppförande av byggnad för arbetsterapi	950 000	450 000	500 000		
Ombyggnad av lokaler för centralkök och tvätt	400 000			400 000	
Utökning av panncentral	310 000			310 000	

¹ Beloppet anvisat för annat ändamål.

Sjukhus och arbete	Beräknad kostnad	Anvisat	Förslag 1959/60		
			Fort-sättnings- arbeten	Nya arbeten	Bered- skaps- arbeten
1	2	3	4	5	6
<i>Gullberna sjukhus:</i> Vissa yttre arbeten	390 000			390 000	
<i>S:t Lars' sjukhus:</i> Uppförande av byggnad för arbetsterapi m. m.	1 780 000	1 200 000	580 000		
Ombyggnad av paviljong K44 eller M47	2 000 000				900 000
<i>Vipeholms sjukhus:</i> Anordnande av lokaler för arbetsterapi m. m.	115 000			115 000	
<i>S:ta Maria sjukhus:</i> Uppförande av ny byggnad för arbets- terapi	1 600 000	700 000	900 000		
Åtgärder till förbättring av sjukhusets värmeförsörjning	235 000			235 000	
<i>S:t Jörgens sjukhus:</i> Uppförande av vårdpaviljongerna M4 och K4	3 570 000	1 800 000	1 200 000		
Uppförande av ny byggnad för admi- nistration och medicinskt centrum m. m.	3 180 000	600 000	1 400 000		600 000
Uppförande av byggnad för samlingsal m. m.	815 000				
Uppförande av vårdpaviljong MK3 m.m.	3 970 000			750 000	750 000
Anläggande av ny infartsväg m. m. . .	200 000			200 000	
<i>Restads sjukhus:</i> Ombyggnad av vårdpaviljong K10 . . .	1 640 000	1 000 000	640 000		
Uppförande av vårdpaviljongerna M15 och K16	6 000 000	2 000 000	3 000 000		
Merkostnad för uppförande av vårdpa- viljongerna M4 och K9	75 000		75 000		
<i>Källshagens sjukhus:</i> Upprustning av vårdpaviljongerna M1, M2 och K1 samt utbyte av vissa yttre ledning, etapp I	700 000	400 000	300 000		
Ombyggnad av sjukhusets gymnastik- byggnad	275 000	1 140 000		135 000	
<i>Falbygdens sjukhus:</i> Byggnadsarbetenas fortsättande	31 000 000	11 625 000	9 000 000		
<i>Mariebergs sjukhus:</i> Vissa yttre arbeten	300 000			50 000	250 000
Uppförande av samlingsal	1 200 000				1 200 000
<i>Mellringe sjukhus:</i> Byggnadsarbetenas fortsättande	32 000 000	5 475 000	7 300 000		
Anslutning av sjukhuset till Örebro stads värmeverk	900 000			450 000	
<i>Sätters sjukhus:</i> Uppförande av nya vårdpaviljonger m. m.	4 500 000			100 000	

¹ Beloppet anvisat för annat ändamål.

Sjukhus och arbete	Beräknad kostnad	Anvisat	Förslag 1959/60		
			Fort-sättnings-arbeten	Nya arbeten	Bered-skaps-arbeten
1	2	3	4	5	6
Renovering av vårdpaviljong K31	960 000			600 000	360 000
Uppförande av ny panncentral	2 500 000			100 000	
Renovering av vårdpaviljong M30	960 000				960 000
Nytt sinnessjukhus i Bollnäs	32 000 000	1 900 000	1 500 000		2 500 000
<i>Gådeå sjukhus:</i>					
Upprustning av vårdavdelningar m. m., etapp II	670 000				
<i>Umedalens sjukhus:</i>					
Merkostnad för anordnande av klore-ringsanläggning	75 000		75 000		
Uppförande av garage	135 000				135 000
<i>Furunäsets sjukhus:</i>					
Vissa yttre arbeten	350 000			50 000	300 000
Uppförande av sjukhus för vård av hög-gradigt psykiskt efterblivna	24 200 000			1 600 000	
Uppförande av sjukhus för vård av s. k. psykopater	14 900 000			600 000	800 000
Elektriska arbeten vid vissa statens sinnes-sjukhus	520 000			520 000	
Utredningsmedel	600 000			400 000	200 000
Summa kronor			29 770 000	9 275 000	12 045 000
Totalsumma			51 090 000		

b) att vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra må i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 mars 1959 förordat förslag och med ändring därutinnan av 1958 års riksdags beslut verkställas de ombyggnadsarbeten, som erfordras för dess användning för vård av vissa psykiskt efterblivna, tillika högggradigt vanföra, för en beräknad kostnad av högst 1 500 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med

a) Katrineholms stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för ett nytt psykopatsjukhus m. m., varvid tillträdet må äga rum den 1 juli 1959 och köpeskillingen enligt i förenämnda statsrådsprotokoll redovisade grunder må bestämmas till högst 374 000 kronor;

b) Vadstena stad angående bidrag till kostnaderna för anläggande och drift av reningsverk m. m.;

c) Örebro stad angående leverans av värme till Mellringe sjukhus;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att intill ett belopp av omkring 600 000 kronor medgiva utläggande av beställningar å *dels* utrustning till Falbygdens sjukhus, *dels* ock telefonväxlar till Falbygdens och Mellringe sjukhus;

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 510, såvitt nu är i fråga, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 51 090 000 kronor;

V. till *Utrustning av nya sinnessjukhus m. m.* för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 990 000 kronor.

Stockholm den 17 april 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Ivar Johansson, fröken Andersson, herrar Sundelin, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Mårtensson, Jacobsson och Bengt Gustavsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Rubbestad, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, fröken Elmén, herrar Blidfors, Cassel, Nihlfors, Lassinantti, Bohman, fröken Vinge och herr Gustafsson i Kårby.